PORTRE

Moderne
Typen,
Fantasten
und
Erfinder
Bauhaus
Dessau
04
Mai
2016
–
06
Jan
2017
Große Pläne!
Die Angewandte Moderne
in Sachsen-Anhalt
1919–1933
grosse
-plaene.de

Alper Derinboğaz

40 under 40 listesinde Avrupa'nın en başarılı genç mimarları arasında yerini alan Alper Derinboğaz, mimarlığa multi disipliner bir perspektiften bakıyor. Kariyerindeki geniş spektrum ve başarılı projeler, bu çeşitliliğin merkezinde insanı konumlandırmayı prensip edinmiş durumda.

Röportaj Utku Palamutçu Fotoğraf Mert Terliksiz

Salon, Fransızcada yeni fikirler ve eleştiriler için bir buluşma alanı olarak nitelendiriliyor. İTÜ ve UCLA'deki eğitim sürecinizden ve Los Angeles ve Kaliforniya'daki deneyimlerinizden sonra İstanbul'a dönüp burada Salon'u kurdunuz. Sürecinizden, ofisinizi kurmanızda etkili olan deneyimlerle birlikte bahsedebilir misiniz?
Los Angeles ve Kaliforniya deneyimimin bizim mimarlık yapma yaklaşımımızı içten etkilediğini düşünüyorum. Kaliforniya'daki optimist geleceğe bakış açısını, kendi içimizde yaşatmaya devam ediyoruz. Tasarımcı, mimar olarak optimist olmak zorundayız çünkü uğraştığımız şey gelecekle ilgili. Kimi zaman zor bir şey olsa da, gelecek söz konusu olduğunda her zaman iyi olasılıkların var olduğuna inanıyoruz. Pratiğimizi de yaşadığımız dönemin problemlerine dayanıklı olacak şekilde geliştirmeye çalışıyoruz. Ama bu demek olmuyor ki Türkiye'de, özellikle İstanbul'da, sadece olumsuz ve depresif bir gelecek söz konusu. İstanbul, küresel bir kent. Çeşitli dönemlerde farklı şekillerde yalıtılmış olsa da, her kent kadar kendi iç dünyasını ve dinamiklerini barındırıyor. Bu anlamda aslında İstanbul'u dünyadaki metropollerden çok da faklı görmüyorum. Asya'da Şangay, Pekin, Hong Kong, Seul gibi postmodern kentlerde yoğunluğun ve sıkışmışlığın getirdiği bir enerji var. İstanbul da bunun bir örneği, aslında *İstanbul Kent Müzesi*'nin kuratörü *Luca Molinari*'nin deyimiyle burası bir *megalapolis*. Bu yüzden sürece İstanbul'a geri dönmek gibi değil de; dünyaya farklı bir şehirden dahil olmak gibi bakıyorum. Bu, enerji ve sosyal bir aradalığın çok değerli ve tekil olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda aslında İstanbul'un kendine özgü bir dokusu var. İstanbul'a dönüşüm 2010 civarında, İstanbul'un kültür başkenti ilan edildiği sıralarda gerçekleşti. Bu dönemde ekonomik gelişmeler söz konusuydu. Buraya geldikten ve *Yapı Kredi Kültür Merkezi*'nde *Refik Anadol* ile *Augmented Structures*'ı gerçekleştirdikten sonra *Salon* ortaya çıktı.

Mimarlık pratiğinizin modern ve geleneksel düşünce biçimine nasıl bir yansıması var?
Ekip olarak, geleneksel ve modern ilişkilerin günümüz Türkiye'sinde gittikçe önem kazanmaya başladığını düşünüyoruz.

Augmented Scructures, Yapı Kredi Kültür Merkezi, 2011.

Özellikle şehrin giderek yayıldığı bu dönemde, İstanbul gibi inşa etmeye çok meyilli olduğumuz, sürekli yeni alanlar ürettiğimiz ve geçmişten geleni yıkıp devamlı yeniye yer açtığımız bir kent olarak İstanbul'da geleneksel ile modern ilişkisine bakmanın ayrıca büyük bir önemi var. Türkiye özelinde düşünürsek; Cumhuriyet sonrasında Türkiye modernizmi kapsamında da umutla birçok nitelikli yapı üretildi. O dönemin umudu veya vaadi, herkese yönelik iyi yaşam koşullarıydı. Kentliye vadedilen, herkesin sahip olabileceği, detaylardan ve süslemelerden arındırılmış fakat mekan kalitesinin en yüksek seviyede tutulduğu bir dünyaydı. Ama sonuçta yalnızca inşaat kalitesinin düştüğü bir gelecekte yaşıyor bulduk kendimizi. Bu anlamda sadece gelenekselin korunması değil, modernin gelenekseli unutmadan korunmasının da çok önemli olduğu kanısındayım. Tarihi değerlendirişimizde anakronik bir bakış açısı olduğunu düşünüyorum. Halbuki farklı dönemlerde yaşanan her türlü değişikliğin yapı için farklı bir değeri olduğunu unutmamalıyız. *Fitaş* gibi üzerinde çalıştığımız projelerde, yapının tamamen yıkılıp yeniden yapılması değil; böyle yapıların kullanılabildiği ölçüde, farklı katmanlarını koruyarak tekrar kent hayatına kazandırılmasına önem veriyoruz. *Fitaş*, birçok mimarın da üzerine çalışmalar yaptığı orijinal bir yapı. Biz, aslında yapıyı tutup üzerine bir cephe giydirerek bazı özelliklerini kentliye tekrar hatırlatmaya çalıştık; yapının düşey algısı, sadece İstiklal Caddesi'nden gördüğümüz cephesiyle değil yapının arkalarına doğru ilerleyip arka sokağa bağlanan pasaj dokusu gibi niyetleri canlandırmaya çalıştık. Proje görsel bir canlandırmadan çok yapının mentalitesini canlandırma üzerine şekillendi. Bu tür noktaları kendi projelerimizde önemseyip aslında Türkiye'ye göre yeni bir koruma bakışı getirmeye çalışıyoruz.

Mimarlığın sosyolojik bir örgü haline geldiği, insanoğluna deneyim vadetmesi

İstiklal Caddesi'nde yer alan Fitaş Pasajı, 2019.

beklenen bir dönemde yaşıyoruz. Bu minvalde insanın çevresini, zamanı ve mekanı algılamasına dayalı geliştirdiği bilinç açısından mimarinin önemi sizce nedir?
Özellikle son zamanlarda bilinç üzerine yapılan araştırmalar, yani *Artificial Intelligence* ve *Machine Learning* gibi kavramların daha çok kullanıldığı ve derinine inildiği, bilinçle ilgili yeni araştırmaların da ortaya çıktığı bir dönemdeyiz. Bilincin aslında kente, içinde yaşadığımız mekana ve yürüdüğümüz sokağa kadar birçok şeyle iç içe olduğunu görüyoruz. Bu anlamda çevremizin de, zihnimiz gibi, benliğimizi oluşturan en önemli şeylerden biri olduğunu düşünebiliriz. Bilincin, yalnızca beynin, düşüncenin içinde oluşan bir şey değil; çevredeki varlıkların bütünüyle ilişki kuran, bu ilişkiyle var olabilen bir şey olduğunu konusunda birçok doğru öngörü var. Örneğin bir seyahate gitmek insanın tüm duygularını, düşüncelerini değiştirebiliyor; içinden geçtiğiniz tarihi sokağa bambaşka bir anlam kazandırabiliyor. Her gün kullanılan rotanın dışında bir rota bile yine farklı bir düşünce dizgisini beraberinde getiriyor.

İstanbul'da böyle bir bilinç oluşturmak mümkün mü?
Bu konuya yine detaylı olarak çalıştığımız projelerden bir tanesi üzerinden bakabiliriz: *İstanbul Kent Müzesi*. 1996'lardan beri İstanbul'a bir kent müzesi kazandırma fikri var. Bütün bu hafızayı, geçmiş çalışmaları, araştırmaları da içerecek bir kent müzesi hayal ediyoruz. Proje, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Ekrem İmamoğlu'nun da desteğiyle ilerleyen bir çalışma olarak devam ediyor. Burada kent bilincini, bizim kent algımız ve tarih içerisinde belirli hikayelerden hatırlıyoruz. Farklı yüzleri de olan bu hikayeler, yalnızca sembolik hikayeler değil; dönemler arasında farklı bağlantılar kurmamıza olanak sağlayan ögeler. Bu anlamda müzeyi didaktik bir öğreti alanı olarak değil; deneyimlenebilen ve üzerine araştırmalar yapılabilecek bir çeşit araştırma sahası olarak tasarlamayı

hedefledik. İçinde ziyaretçilerin veya araştırmacıların tarihin farklı zamanlarına farklı bağlantılar kurabileceği, özel dönemlere ve araştırmalarına dayalı dökümanların birinci gözden deneyimlenebileceği, bunlarla yeni ilişkiler türetileceğini umduğumuz bir atmosfer hedefledik. Böylelikle insanın, mekan içindeki doğal dolaşımının özgün deneyimine benzer bir şekilde, tarih içinde özgün rotalar, kavrayışlar ve daha önce keşfedilmemiş yeni bağlantılar keşfetmesini hedefliyoruz.

Kamusal alan üzerine düşündüğümüzde araçsallaştırdığınız dallardan birinin sanat olduğu aşikar. Bu açıdan mimarlık pratiğinizde sanat ve mimarlık arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?
Mimarlık ve sanat aralığını düşünecek fırsatı bulduğumuz birçok karşılaşma oldu. *Panaroma*, *Condense*, *Augmented Structures*, *Space Graph*, yeni sezonda tekrar sahnede olacak bir tiyatro oyunu olan *Let the Right One In* için yapılan sahne tasarımı *Oblique Land* bu konuda aklıma gelen örneklerden bazıları. Biz bu işleri, mimari fikir üretim ve araştırma alanı olarak değerlendirmeye niyet ediyoruz. Bunun mimarlığın çok temel bir nosyonu olduğuna inanıyoruz; mimarlık inşa etmek kadar inşa etmemekle de ilgili olmalı. Bazı durumlarda mimar "Daha fazla binaya ihtiyacımız var mı?" sorusunu kendine sorabilmeli. Diğer türlü bir inşaat aracına dönüşüyor aslında mimarın pozisyonu. Yani projenin dünya, kent veya o insanın hayatı üzerindeki yerini, hatalı da olsa, kabullenmeye dönüşüyor. Fakat mimarlığı insanın mekanla kurduğu ilişki üzerine düşünmek olarak kurgulayıp, bunun üzerine farklı ölçeklerde işleri üretebilecek bir pratik olarak değerlendirmeliyiz. Bu anlamda bizim için mimarlığı sanat eserinden; sanat eserini de mimarlıktan tamamen ayıran bir nokta yok diyebilirim.

Hazırladığınız projelerde okul kampüsünden, itfaiye istasyonuna, müzeye, rezidansa kadar uzanan geniş bir spektrum söz konusu. Bu geniş perspektifte ofisinizin tasarımlarının, son dönemin gelişmeye ve farklı tasarım süreçlerine entegre edilmeye çalışılan kavramlarından biri olarak teknoloji ile ilişkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?
Teknoloji, proje üretimlerimizde, yapı ve malzeme ölçeğinde sürece dahil etmeye çalıştığımız bir alan. Her zaman yeni teknikleri süreçlerimizin bir parçası haline getirmeye çalışıyoruz. Ancak teknolojinin iki boyutu var: Biri yeni teknoloji üretmek için teknolojiyi kullanmak, belki buna teknolojiyi tüketmek bile diyebiliriz. İçinde yaşadığımız çağda bir yenilik bağımlılığımız olduğu aşikar. Biz yeniliği ve inovasyonu insan için nasıl üretebileceğimizi konunun merkezine almaya çalışıyoruz. Aynı şekilde teknolojiyi, doğayla ilişkimizi de iyileştirecek, inceltecek bir araç olarak kullanmayı hedefliyoruz. Halihazırdaki gelişmiş teknolojiye ve uygarlığa rağmen şu an doğayla ilişkisinin çok yüzeysel ve kaba olduğu bir dönemdeyiz. Üretim tekniklerimiz de bu şekilde. Yapıların topoğrafyanın üzerine oturma biçimleri, mevcut doğal toprağı tüketen yaklaşımları, doğal çevreyle uyumsuz yapılar ortaya çıkması gibi çok kritik problemli örnekler var. Bu problemlere de çok arkaik çözümler buluyoruz aslında. Toprak kazıp üzerine küpler inşa ederek bunu çözmeye çalışıyoruz. Biz buna alternatif birçok yolun geliştirilebileceğini düşünüyoruz ve bunun üzerine çalışıyoruz. Diğer taraftan bir matematikçi olan *Alan Turing*'in doğada biçimlerin oluşumunu açıklayan bir teoremi de bize yol gösterebiliyor. Doğayla doğru ilişki kurabilmek için onu taklit etmek değil ama doğanın üretimlerini, üretim sistemlerini anlayabilecek kompleksitede yaklaşmak gerektiğini düşünüyoruz. Teknoloji, her ne kadar doğayla ilişki kurmamızı iyileştiren ve geliştiren bir unsur olsa da, sadece bununla kısıtlı kalmadan tarihle olan ilişkimizi de güçlendirebilecek bir araç haline getirmeye çalışıyoruz. Bu sürece örnek Tripoli'de *Oscar Niemeyer*'in *masterplan*'ını tasarladığı alanda, *Niemeyer* yapılarına komşu bir

İstanbul Kent Müzesi inşaat alanı, 2016.

inovasyon merkezi olan *Innovation Loop* projemiz. Teknolojik yenilikler kapsamında çok daha büyük açıklıklar, büyük, sürekli yapılar üretme şansımız var. Bunu sürdürebilirlik terimiyle, ekolojiyle iyi bir şekilde bütünleştirebilme şanslarımız var.

Avrupa Mimarlık, Tasarım ve Kent Çalışmaları Merkezi bu sene yayınladığı 40 under 40 listesinde size de yer verdi. Ödül sizin için neler ifade ediyor?
Bu ödül hepimiz için önemli bir motivasyon kaynağı oldu. Malum, işin başında Türkiye'de uluslararası nitelikte işler üretilebileceğine inanarak yola çıkmıştık. Bu yolculuğu bize destek olan onlarca kurum, arkadaş ve ekibim ile paylaştığımızı düşünüyorum. *40 Under 40*, bütün bunlarla birlikte iyi bir iş üretme habitatı kurduğumuzu gösteren, yerinde bir ödül oldu.

Konu mimarlık olduğunda, genç bir mimarın büyük projelere imza atması bir hayli zor. Tahmin edersiniz ki hiçbir müşteri, bebeği gibi gördüğü bir projeyi genç bir mimarın kucağına atmıyor. Ancak taze ve modernist fikirler genç mimarların zihninde şekilleniyor. Bu denklemde nasıl bir çözüm öneriniz var?
Aslında her işte genç olmak zor. Bu, mimarlık pratiğinin de geçmişinde var olan bir şey. Olağanüstü az kişinin icra ettiği bir meslek, buna rağmen konuyla ilgilenen kişi sayısı da oldukça fazla. Bazen okullu, bazen okulsuz insanların da yapabildiği bir alan olarak karşımıza çıkıyor, lakin yalnızca okulla ve eğitimle en üste çıkılabilecek bir pratikten bahsetmiyoruz. Bu aslında bize şunu gösteriyor: Mimarlık, sevgi ve sempatiyle mümkün olabilecek bir meslek. Bu işi insanı sevmeden yapabilmek mümkün değil. Yalnızca ve yüksek finansal beklentilerle de bu işe girmenin doğru ve tatmin edici sonuçlar getirmeyeceğini düşünüyorum. Mimarlık rekabetçi bir ortama sahip, bir taraftan da Türkiye'de çok genç bir meslek; henüz ikinci, belki yeni yeni üçüncü nesil mimarlık yapma biçimleri ortaya çıkıyor. O yüzden işveren

“Bazı durumlarda mimar ‘Daha fazla binaya ihtiyacımız var mı?’ sorusunu kendine sorabilmeli.”

Oblique Land, Zorlu Performans Sanatları Merkezi, 2018.

ve mimar arasındaki ilişki de çok netleşmiş ve tanımlanmış değil. Her ne kadar müşteri tamamen kendi beklentilerine kapılsa da mimar da tamamen kendi arzusunu hayata geçirme niyetinde olabiliyor. Bu yüzden ben ve ekibim, mimarlığın bir diyalog içinde, gittikçe gelişen ve evrilen bir iletişim biçimi olması gerektiğine inanıyoruz.

Alper Bey, dünya üzerinde en çok hangi mimari yapının içerisinde olmak size keyif veriyor?
Mimari anlamda içinde olmaktan çok keyif aldığım birkaç yapı var aslında. Mesela İstanbul'da *Seyfi Arıkan*'ın Florya'daki *Atatürk Köşkü*'nün çok keyfili bir yapı olduğunu düşünüyorum. Bir taraftan daha büyük ölçekte Roma'daki *Pantheon*'un çok güçlü bir mekansallığı var. Soruya cevap olarak, belki daha az popüler yapılardan bir örnek olarak yine Roma'da *Boromini*'nin tasarımı *San Carlino Kilisesi*'ni söyleyebilirim. *San Carlino Kilisesi*, hikayesiyle birlikte ilginç yapılardan biri. *Boromini* aslında *Bernini*'nin öğrencisi ve genç bir mimar. O yüzden çok da büyük komisyonlar elde edemiyor; daha çok küçük yapılar ve heykeller tasarlama fırsatı buluyor. *San Carlino Kilisesi* de böyle bir proje, şehre bir kilise yapılacak fakat kilise şehirdeki diğer kiliseler gibi önünde büyük bir meydanı olan, kilise olmaya müsait bir alanda değil. Aksine projenin çarpık, yamuk, küçük, dar bir arsada gerçekleşmesi gerekiyor. Bir taraftan da kilisenin dönemine ait, olmazsa olmaz *Trinity* planları var. *Boromini* burada ilginç bir açılım yapıp, eliptik bir formla klasik bir kilise yapısı tasarlıyor. Kilise yapısına farklı ve yenilikçi bir form çözümü getiriyor. Küçük bir proje olması, problemli durumu tam tersine çevirip dönemin mimarisine yenilik getirmesi ve tabii ki mekandaki detay derinliğinin olağanüstü fazla olması bu yapıyı, benim için özel kılan sebeplerden. M